

A migráció okozta európai válsághelyzet értékelése

DOMOKOS Tibor¹

A migráció kulturális, vallási, politikai és jogi teherként nehezedik az Európai Unió tagállamaira. Ugyanakkor a bevándorlókhoz fűzött integrációs törekvések csak részben sikeresek. Habár az imént említett integrációs gondokkal küszködő személyek létszáma elenyésző, továbbra is számolnunk kell azzal a vallási törekvessel is, hogy Allah parancsolatai univerzálisak, és kötelező azoknak érvényt szerezni. A tanulmány a migrációval kapcsolatosan számos területet érint, mint a társadalmi szerkezetet, a jogállamiságot, a terrorizmust, de ezek kifejtésére a terjedelem korlátozása miatt nem kerül sor. A tanulmány célja, hogy minél átfogóbb képet nyújtson Európa helyzetéről.

Kulcsszavak: migráció, multikulturális társadalom, modern identitáspolitika, biztonságpolitika, szélsőséges vallási nézetek

Európa aktuális helyzete

Az európai társadalom a nemzetállamokkal együtt folyamatos változásokon megy át, és az eddig elfogadott értékrendek megváltoznak. A 20. században követett normákat ma már meghaladottnak tekintik, és az akkor még devianciaként kezelt magatartások ma már a tolerancia fényében elfogadottá váltak. Az unió céljai között fogalmazta meg, hogy „küzd a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés ellen”.² Ez a célkitűzés számos kérdést von maga után, többek között azt, hogy miért lesz valakiből kirekesztett, megkülönböztetett, vagy hogyan kerül valaki az adott társadalom periferiájára. Maga a jog teremti meg a különbségeket azáltal, hogy az emberi tettek, cselekedetek, megnyilvánulások, viselkedések felett bírálatot tart, és különbséget tesz az élitelendő és a megengedett, a jogszerű és jogtalan magatartások között.

1920-ban Richard Coudenhove-Kalergi úgy vélte, hogy a jövőbeni Európát három szélsőséges katasztrófa fenyegeti: 1. a győztes és a legyőzött államok, valamint a győztes államok között is konfliktusok merülnek fel, amelyek egy idő után háború

¹ Domokos Tibor r. törzsőrmester, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság, Kommunikációs és Megelőzési Osztály, referens, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola doktori hallgató. Tibor Domokos, Police Sergeant Major, Police Headquarter of Borsod-Abaúj-Zemplén County, PhD student, University of Miskolc, Doctoral School of Political Science and Law. E-mail: domokost@borsod.police.hu

² Európai Unió: *EU-ról dióhéjban. Milyen értékeket képvisel az EU és melyek a céljai?* é. n.

kirobbanásához vezetnek; 2. Oroszország európai politikáját imperialista célok vezérlik, és ennek veszélye folyamatosan fennáll; 3. Európát gazdasági és pénzügyi összeomlás fenyegeti.³

Kalergi a megoldást Európa újraegyesítésében látta, mégpedig egy európai demokratikus föderációban. A jövőre nézve két lehetőséget vázolt fel: atomfelhőkben elpusztulni vagy újraegyesülni. Úgy vélte, hogy az újraegyesült Európa a Keleten és Nyugaton található „gyermekeivel”, Oroszországgal és az Amerikai Egyesült Államokkal együttműködve megteremtheti a békés jövőt.⁴

Az utóbbi elképzelés földrajzi területek elhagyásával és már lakott területekre való átköltözéssel jár, amely során az integráció és az asszimiláció a különböző nemzetiségűek egyes házasságain keresztül valósul meg. Egy heterogén társadalom kialakulása ezen elképzelések szerint nem jelent problémát, amennyiben a törvény minden nép érdekét védi. Ez azonban csupán egy idillikus kép, hiszen mindig van egy erősebb vonal, amely uralkodni akar, aki jogot formál a törvények alkotására és betartatására.⁵ Így a társadalomban fellelhetők lesznek az offenzív és defenzív csoportok, amelyeket lehet kategorizálni kulturális, vallási, politikai és jogi elképzelésük, illetve habitusuk alapján.

Francis Fukuyama az *Identity: The demand for dignity and politics of resentment* című művében erős kritikával illeti az Európai Uniót és a tagállamokat.⁶ Egyértelműen kimondja, hogy: „Európa lett és marad a radikális iszlám és a liberális demokrácia közötti küzdelem kritikus tere.”⁷ A multikulturalizmus és a kulturálisan sokféle bevándorlók okozta feszültségekben a liberalizmus nem tud egységes irányelvet felmutatni, továbbá a szélsőséges iszlamisták nem az ismert vallási hagyományokból táplálkoznak, ők inkább a modern identitáspolitika melléktermékei.

Az identitáspolitika a reformációval vette kezdetét, amikor a belső identitást a létező társadalmi gyakorlatról leválasztotta, ami által nagyobb hangsúlyt kapott az egyén belső világa. Charles Taylor kanadai filozófus felhívja a figyelmet arra, hogy a modern identitás valójában politikai, és így már nem elegendő az egyéni vagy a közös mivoltra utaló elismerés, hanem a csoportok, kultúrák identitása kerül fókuszba, legfőképp azoknak az esetében, akik a múltban valamilyen megkülönböztetésben részesültek.⁸ Ebben az értelemben a modern identitáspolitika ambícióinak centrumában nem az egyén, hanem a csoport identitásának elismerése áll.

Azokban a társadalmakban, ahol a liberalizmus túlfutott, ott identitáshiányban szenvednek, és valójában a társadalmi pluralizmust és a multikulturalizmust

³ Ligeti Ernő: *Páneurópai mozgalom*. Kolozsvár, Korunk Kiadása, 1926. 7–8.

⁴ Bóka Éva: *Richard Nicolaus Coudenhove-Kalergi gróf föderalizmusa*.

⁵ Az a marxista gondolat is, amely szerint „mindenki egyenlő”, csupán irreális vízióknak bizonyult, hiszen mindig vannak „egyenlőbbek”.

⁶ Francis Fukuyama: *Identity. The demand for dignity and politics of resentment*. New York, Farrar, Straus and Giroux, 2018.

⁷ Francis Fukuyama: *Identitás, bevándorlás és liberális demokrácia. Kellék*, (2017), 57. 24.

⁸ Charles Taylor: *Az elismerés politikája*. In Feischmidt Margit (szerk.): *Multikulturalizmus*. Budapest, Osiris Láthatatlan Kollégium, 1997. 143–146.

ünneplik. „A multikulturalizmus ideológiája a legújabb megoldási módozat, mely választ kínál a kisebbségi csoportok problémáira azzal, hogy meghallgatja őket és tiszteletben tartja szokásaikat. Nem arra törekszik tehát, hogy integrálja őket a társadalomba, hanem hogy fenntartsa az általuk képviselt sokszínűséget, ezáltal téve a különböző kultúrákhoz tartozókat lojálissá az adott államhoz.”⁹ Erre példa Norvégia: amikor 2015-ben az első nagyobb migrációs hullám elérte az országot, a Norvég Bevándorlási Igazgatóság civil szervezetektől és az egyháztól kért segítséget. Továbbá arra kérte őket, hogy vallásilag semleges közegben szállásolják el a migránsokat, aminek eredményeképpen letakarták vagy leakasztották a keresztény szimbólumokat (többek között a keresztek), hogy azok ne sértsék az Allahnak hódoló migráns csoportokat.¹⁰ Ugyanabban az évben Olaszországban egy iskolaigazgató arra hivatkozva, hogy az iskolába sokféle nemzetiségű és vallási hovatartozású gyermek jár, eltörölte a hagyományos karácsonyi ünnepséget és betiltotta a karácsonyi énekeket is.¹¹ Fukuyama Európa ilyen szintű meghasonulását így jellemezte: „[A] modern liberalizmus világosan körvonalazta azt az elvet, amely szerint állami hatalom nem kényszerítheti az egyéneket vallásos hitre, mindeközben megválaszolatlanul hagyta azt a kérdést, hogy egészen pontosan milyen fokig engedhető meg az, hogy az egyének szabad vallásgyakorlása sértse egy adott vallásos közösségben vagy hagyományban élő emberek jogait.”¹²

Az Európai Unió az identitáspolitika egyik áldozatává vált, mivel több figyelmet fordít a migráns csoportokra, amelyeknek a közös liberális kultúrába való integrációját tűzték ki célul. Az alapvető probléma valójában az, hogy egy csoport elismerése egyben a csoportjogok elismerése is, amely túl nagy szabadságot biztosít a vallási, kulturális csoportoknak, azt feltételezve, hogy képesek tagjaik viselkedését kontrollálni. Berkes Lilla *A multikulturalizmus fogalmának kialakulása és jelentése* című tanulmányában nyíltan kimondja, hogy Németország vezetőségének politikai törekvése a bevándorlók integrálására elbukott, továbbá rámutat a németországi társadalmi összetételre – Jutta Limbachot, a Német Szövetségi Alkotmánybíróság volt elnökét idézve –, „Németországban több, mint 7 millió külföldi él, ebből 3,2 millió muzulmán, akik közül körülbelül 3-400 ezer már állampolgár.”¹³

Az Európai Uniónak meg kellene fontolnia, hogy azok a vallási, kulturális csoportok, amelyek nem fogadják el az alapvető európai jogi, kulturális és vallási szabályokat, megérdemlik-e a demokratikus nemzetállamok védelmét.

⁹ Berkes Lilla: A multikulturalizmus fogalmának kialakulása és jelentése. *Dél-Kelet Európa – South-East Europe. International Relations Quarterly*, 1. (2010), 4. 5.

¹⁰ Norway's call to remove crosses causes backlash. *The Local*, 2015. 11. 30.

¹¹ Lemondott a karácsonyi ünnepet eltörölő olasz iskolaigazgató. *Magyar Kurír*, 2015. 12. 02.

¹² Fukuyama (2017): i. m. 26.

¹³ Berkes (2010): i. m. 3.

Jogállamiság és határvédelem

2014-ben az Európai Bizottság a jogállamiságot érintő rendszerszintű fenyegetések megválaszolásaképpen elfogadta a „jogállamisági keretet”.¹⁴ A keret három pontjában a következőképpen határozza meg, hogy miért van szükség a jogállamiság megerősítésére: „Azokban az esetekben, amikor megszűnik a jogállamiságot biztosító, nemzeti szinten létrehozott mechanizmusok hatékony működése, rendszerszintű fenyegetés éri a jogállamiságot és az Unió, mint belső határok nélküli, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség működését. Ilyen helyzetekben az Uniónak fel kell lépnie az Unió közös értékét jelentő jogállamiság védelmében.”¹⁵

A migráció és az Európában felerősödő szélsőjobboldali szélsőségekhez köthető olyan csoportok, amelyek az iszlám szélsőséges értelmezését követik, úgy mint az ISIS (Iraki és Szíriai Iszlám Állam), az ISIL (Iraki és Levantei Iszlám Állam), vagy összefoglaló nevükön a Daesh, Európát jogállamiságában rengetik meg, hiszen korlátozni kívánják a keresztény hit gyakorlásának szabadságát,¹⁶ az emberi élethez való jogot és az emberi méltóságot azáltal, hogy saját hitük politikai érdekeit akarják Európára kényszeríteni. A vallási ideológiában gyökeredző iszlamizmus szokásjogok érvényesítésével figyelmen kívül hagyja a nemzetállam alkotmányát, törvényeit, amelyek az ott élő multikulturális társadalom egységét teremtik meg. A keletről beáramló iszlám közösségek nem az inkulturáció jegyében léptek be az Európai Unió területeire és a schengeni övezetbe. A felsorolt tények tükrében kimondhatjuk, hogy Európa viszonylatában, azokban az országokban, amelyek a migráció célországáivá váltak,¹⁷ ott rendszerszintű fenyegetés éri a jogállamiságot és az uniót mint belső határok nélküli, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség működését.

Az a megállapodás, amelyet 1985. június 14-én az Európai Gazdasági Közösség öt tagja¹⁸ a luxemburgi Schengenben aláírt, mindössze a részt vevő államok közötti közös határaikon gyakorolt ellenőrzés fokozatos megszüntetéséről szolt. A megállapodás még csak egyszerűsítette a határátlépés formáit, de már a belső határok teljes lebontását is kilátásba helyezte. A megállapodást 1990. június 19-én bővítették ki a Schengeni Végrehajtási Egyezményvel, amely meghatározta a megállapodás megvalósításának folyamatát. A személyforgalom belső országhatárokon történő ellenőrzésének megszüntetésével párhuzamosan erősítették meg a részes államok

¹⁴ EUR-Lex: *Jogállamiság*. Glosszárrium.

¹⁵ A Bizottsági Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a jogállamiság megerősítésére irányuló új uniós keret (COM /2014/0158 final).

¹⁶ Példaként említhető meg a 2019. húsvét vasárnapján történt Srí Lanka-i terrortámadás.

¹⁷ Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának elemzése: Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai*. Magyar Tudományos Akadémia, 2015. A kutatást vezette és az összefoglalást készítette: Török Ádám. 2010–2015 között Spanyolország, majd 2015. évet követően Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Ausztria, Svédország, Olaszország váltak migrációs célországokká.

¹⁸ Belgium, Hollandia, Luxemburg, Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság.

külső határellenőrzésüket. A külső határok védelme egyben a teljes schengeni térség védelmét is jelentette, ahogy jelenti ma is. Magyarország 2007. december 21-én¹⁹ teljes jogú schengeni taggá vált, amelynek köszönhetően a belső határokon belül megnyílt az állampolgárok számára a szabad mozgás, de ugyanakkor Magyarország vállalta a schengeni övezet védelmét a külső határok ellenőrzésével. Az Európai Unió vezető tagállamai, amelyek a migráció mellett tették le voksukat és a kvótarendszert részesítik előnyben,²⁰ a migrációs hullám megfékezése érdekében tett magyarországi intézkedéseket kritizálva figyelmen kívül hagyták a schengeni egyezményt és azt, hogy a külső határ védelme nemcsak az adott ország, hanem egész Európa biztonságát is szolgálja. A németországi kancellár 2015. szeptember 4-i utasítása alapján a schengeni övezet határához érkező migránsokat regisztráció nélkül be kell léptetni.²¹ A kancellár által tett kijelentés ellentmond a Bernd Schmidbauer elnök által 1994. december 22-én Bonnban jóváhagyott Végrehajtói Bizottság Határozatával, amely kimondja, hogy a schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló egyezményt visszavonhatatlanul alkalmazni kell: „a külső határokon történő ellenőrzések végrehajtása és intézkedések a külső határok biztonságának további javítására.”²² Továbbá a határozat összhangban van a 2007. évi CLXVIII. tv. 62. cikk 1. bek. b) pontjával.

Növekvő iszlám közösségek Európa területén

A 2011. évi népszámlálási adatok alapján Magyarország területén 9 982 000 személy élt, amelyből összesen 5579 fő vallotta magát iszlám hívőnek.²³ Európai viszonylatban a *Pew Research Center a Religion & Public Life* rovatában nyilvánosságra hozta *A világ muszlim népességének jövője* címmel 2011-ben készített kutatását, amely a muszlim népesség növekedési dinamikáját vetíti elő. A kutatás szerint 2030-ra a muszlim népesség a világ össznépességének 26,4%-át fogja kitenni. Világszerte az elmúlt két évtizedben a muszlim népszaporulat hozzávetőlegesen a kétszerese volt a nem muszlim népesség szaporulatának.

A muszlim népesség körülbelül 60%-a továbbra is Ázsiában, 20%-a Közép-Keleten és Észak-Afrikában fog élni, a fennmaradó része, ami 20%, megoszlik majd Európa és az Amerikai Egyesült Államok között. Pakisztán és Indonézia ad továbbra is otthont majd a legnagyobb muszlim társadalomnak.

Európában várhatóan 2030-ra a muszlim társadalom 1/3-ával fog növekedni. A 2011-es adatok alapján Európa össznépességének 6%-a volt muszlim, de az előbb említett növekedési rátával számolva a muszlimok rövidesen Európa

¹⁹ Európai Bizottság: *Az EU-ban határtalanul utazhat: A schengeni térség.*

²⁰ Európai Bizottság, Magyarországi Képviselő, Hírek: *Lássuk a tényeket: Az Európai Bizottság válasza a magyar kormány kampányára.* 2019. 02. 28.

²¹ V4 Agency: *Merkel integrációt ígért, a munkanélküli migránsok száma ugyanakkor folyamatosan emelkedik.* 2020. 09. 04.

²² A Végrehajtói Bizottság Határozata 1994. december 22. az 1990. június 19-i Schengeni Végrehajtási Egyezmény hatálybalépéséről SCH/COM-ex (94) 29 rev. 2.

²³ Központi Statisztikai Hivatal: *2011. évi népszámlálás. 10. Vallás, felekezet.* Budapest, 2014.

össznépességének 8%-át fogják alkotni. Számszerűen az európai muszlimok száma a 2010-es népszámlálás alapján 44,1 millió volt, ami 2030-ra 58,2 millióra növekszik majd. Nagyobb arányban, a migrációnak köszönhetően Nyugat- és Észak-Európában lesz észrevehető a muszlim lakosság növekedése.²⁴

A Kelet-Európában található balkáni országokban (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Koszovó, Montenegró, Szerbia, Macedónia) a 2010-es mérések alapján az össznépesség 6,9%-a vallotta magát muszlimnak, ami 2030-ra várhatóan 8,8%-ra fog emelkedni. Az elmúlt időkben a növekedés oka a nagy létszámú migráció volt, amely Dél-Ázsiából, Észak-Afrikából, Törökországból, Pakisztán és Indonézia területeiről indult. 2010 és 2015 között Spanyolország migrációs célországnak számított, de 2015-től az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország, Ausztria, Svédország, illetve Olaszország lettek a migráció célállomásai.²⁵

A tömeges népvándorlás oka többek között nem más, mint a Közel-Keleten kialakuló társadalmi és gazdasági feszültség. Gondolhatunk az „arab tavaszra”, amely nagymértékben érintette Tunéziát, Egyiptomot, Líbiát, Marokkót, Algériát, Mauritániát, ahol a többségében muszlim lakosság erőszakos tüntetések sorozatával akart felülkerekedni a korrupt rezsimen. Az akkori vezetés nem volt képes az 1960-as és 1980-as évek között kialakult középréteg elszegényedését megállítani, miközben a fogyatkozóban lévő nemzeti erőforrásokat önmaguk és az alattvalók luxus életmódjának fenntartására fordították. Mindezzel párhuzamosan problémaként jelentkezik a túlnépesedés, a 15–25 éves korú fiatalok arányának megnövekedése az aktív dolgozó réteggel szemben, valamint az ebből kifolyólag megnövekvő munkanélküliség. Nem beszélve az elsvatagosodásról, az ivóvíz és az élelmiszerek hiányáról.²⁶ Továbbá gondolhatunk az „arab tavasz” mozgalomban gyökeredző nagyobb léptékű szíriai polgárháborúra, vagy az uralmat magához ragadni vágyó Iszlám Állam megjelenésére is. Az ENSZ adatai alapján megállapítható, hogy a vizsgált területek muszlim államainak népessége az 1955-ös népszámlálás szerint 193 416 897 fő, amely 2018-ra 879 038 864 főre nőtt; ez átlagos 454%-os növekedési rátát mutat.²⁷

A Migrációkutató Intézet 2016-ban áttekintette a 2015-ben a keleti régiókból érkező nagyszámú migránsokkal kapcsolatos tanulmányokat és statisztikákat, valamint a rendelkezésre álló múltbeli adatokat. Arra a következtetésre jutottak, hogy a 2015. évet megelőző migrációk hasznos eszközei lehettek az országok közötti munkaerőpiaci súrlódások kezelésének. De ennek előfeltétele volt a sikeres munkaerőpiaci integráció, ami a múltban sem sikerült minden esetben, még akkor sem, ha az érkező magasan kvalifikált személy volt. A mostani migrációs hullámról az Európai Unió tekintetében a Migrációkutató Intézet a következőket fogalmazta

²⁴ Példának okáért az Egyesült Királyságban 2030-ra várhatóan a 2010-es 4,6%-ról 8,2%-ra emelkedik. Ausztria esetében 5,7%-ról 9,3%-ra, Svédország esetében 4,9%-ról 9,9%-ra, Belgiumban 6%-ról 10,2%-ra, Franciaországban 7,5%-ról 10,3%-ra növekszik majd a muszlim lakosság.

²⁵ Pew Research Center: *The future of the global Muslim population*. 2011. 01. 27.

²⁶ Besenyő János: „Arab tavasz” – politikai rendszerváltás az észak-afrikai arab államokban. *Kül-Világ*, 8. (2011), 4. 52.

²⁷ Dezső Tamás: *Demográfia és migráció. A muszlim világ népességrobbanásának okai és következményei*. Migrációkutató Intézet, 2018.

meg: „A jelenlegi migrációs hullám több tekintetben különbözik a korábban tapasztalt mozgásoktól. A tömegesen érkező, más kultúrájú, vélhetően zömmel alacsonyán képzett migránsok integrációja aránytalanul magas állami kiadásokat és több évtizedes, súlyos társadalmi feszültségekkel terhelt erőfeszítéseket vetít előre az EU és a tagállamok részéről [...] Európa pedig aránytalanul nagy terhekkel szembesül az elvárt hasznok kétsége mellett.”²⁸

Európa fenyegetettsége

A damaszkuszi születésű Bassam Tibi, aki a Göttingeni Egyetemen a nemzetközi kapcsolatok emeritus professzora, elsőként használja az „euroiszlamizmus” kifejezést. A kifejezés mögött az iszlám társadalom integrációja és asszimilációja húzódik meg, valamint annak a problematikája, hogy a muszlim közösségek „európaizálódnak”, vagy az európai közösségek „iszlamisálódnak”. Valójában Tibi alapvető kérdése nem az, hogy valaki muszlim vagy európai, hanem az, hogy képes az integrációra vagy elszigetelődve marad.²⁹

Az Európában megjelenő párhuzamos társadalmak önmegvalósítása okozza a legnagyobb gondot az integráció tekintetében és szüli a legnagyobb társadalmi feszültségeket. Az önmegvalósítás az érvényesülés egyik formája, de ugyanakkor a jogszerű létezés öngazolása is. Brüsszelben a Molenbeek negyedben, a társadalmi megvetettségnek, a kiszolgáltatottságnak és az öngazolás jogszerűségének köszönhetően előtérbe kerültek a radikalizálódó iszlám közösségek. A negyed fiatal lakosságának 35%-a munkanélküli, 95%-a pedig a marokkói iszlám kisebbséghez tartozik. Az előbb említett faktorok csökkentik az integrálódás lehetőségét, ezért az etnikai kisebbségek egységes akaratauk érvényesítése érdekében csatlakoztak az ISIS-csoportokhoz.

Ugyanakkor foglalkozni kell azokkal a csoportokkal, akik nem integrálódásra vagy asszimilálódásra törekzenek, hanem a sarijának akarnak érvényt szerezni. Omar Bakri Muhammad sejk brit információk szerint al-Káida kapcsolatokkal rendelkezett, s szervezete jelentős mértékben támogatta az Islamic Council of Britaint, amit a Finsbury Park mecsetjének imámja hozott létre azzal a céllal, hogy a saríja jogot bevezessék Nagy-Britanniában. A szigorításoknak és a terrorellenes fellépéseknek köszönhetően Omar Bakri Muhammad Libanonba menekült, és helyét a jogász Anjem Choudary vette át, aki az Islam4UK radikális iszlamista csoporthoz köthető. Anjem Choudaryt 2016-ban elítélték az Iszlám Állam támogatása miatt.

Ha az eddigi szempontokat figyelembe vesszük, akkor jól körvonalazódik, hogy Európának a 21. században mivel kell megküzdenie. Az Európai Unió azon célkitűzése,

²⁸ Migrációkutató Intézet: *Az aktuális migrációs hullám hatásai Európában*. 2016. 11. 07.

²⁹ Bassam Tibi: *Európa ohne Identität? Leitkultur oder Wertebelibiegekeit*. München, Siedler Taschenbücher, 2002. 182–183.

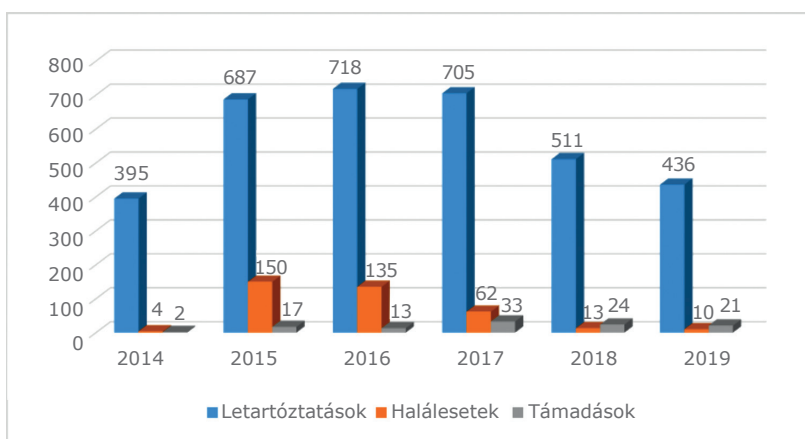
hogy „küzd a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés ellen”,³⁰ az Európában élő kisebbségek jogainak megerősítését célozta. De nem számolt az unió azzal, hogy a keleten kialakuló gazdaságpolitikai válság, a népesség túlszaporulata, a keleten kialakult társadalmi feszültségek az európai térfélre csapódnak át. A migrációban a nagyhatalmak – Németország, Nagy-Britannia, illetve Franciaország – elsődlegesen az előregedő munkaerőpiac megfiatalítását látták. Az Európai Unió ugyan a gazdasági és politikai szempontokat figyelembe vette, és az európai önmegvalósítás elvéből kiindulva, valamint az előző kis létszámú migrációs hullámok tapasztalatai alapján lehetőséget látott az integrációra és az asszimilációra. Figyelmen kívül hagyta viszont a társadalmi szerkezeti szempontokat, hogy amíg Európa lakossága a karrierista önmegvalósítás és az ezzel járó személytelenség útját választotta, ahol a család csupán szekunder jelleggel jelenik meg,³¹ ezzel ellentétben az iszlám társadalom primer identitásképző eleme a nagyon szigorú családi kötelék. A család az iszlám világ alapvető hatalmi eleme, amely érdekei védelmében és értékrendjében legtöbbször az állami intézményrendszerek fölé emelkedik. Ez a fajta családcentrikusság másodsorban nagy mértékben kihat a jog alakulására és az állami intézmény működésére, hiszen szigorú vallási és kulturális szabályok között determinálható a muszlim hittel rendelkező család. Ezt még tetőzi a modern identitáspolitika, ahol már nem az egyén elismerése kerül a fókuszba, hanem a család, a csoport, a közeg, amelyben az egyén létalapjának igazolást nyer. Az utóbbi elméletet a francia politológus, Oliver Roy megfigyelési támasztják alá: Roy felhívja a figyelmet a szegénységben élő muszlim közösségekben tevékenykedő, szélsőséges tanokat propagáló imámokra, akik valójában az Európában élő második és harmadik generációs muszlim hitű fiatalokat toborozzák. A politológus szerint a fiatalok egyéni lázadásuk eredményeképpen csatlakoznak terrorista-csoportokhoz.³² Európában ugyanis nem tudtak integrálódni, asszimilálódni, származásuk, hitük, kultúrájuk nagyban eltér az európai közegtől, nem beszélve arról, hogy lakhatási körülményeik, oktatásban nyújtott teljesítményük elmarad az európai átlaghoz képest. Habár az imént említett integrációs gondokkal küszködő személyek létszáma elenyésző, attól még számolnunk kell azzal a vallási törekvessel is, hogy Allah parancsolatai univerzálisak, és kötelező azoknak érvényt szerezni. Kultúrájuk és az iszlám hit terjesztése érdekében a hívőknek mindent meg kell tenniük a muszlim tanítások védelme és terjesztésének elősegítése érdekében. E kötelesség telje-

³⁰ Európai Unió (é. n.): i. m.

³¹ Központi Statisztikai Hivatal: *A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői 1867–2017*. 3–4. A KSH-adatok szerint a házasságkötések száma Magyarországon is csökkenő tendenciát mutat. 1970-ben közel 100 ezer házasságkötésre került sor, majd rohamos csökkenés következett: 2010-ben a házasságkötések száma nem érte el a 40 ezret. Ezt az időszakot egy minimális növekedés, de inkább stagnáló időszak követett, majd 2014 és 2016 között a házasságok száma 50 ezerre emelkedett. Központi Statisztikai Hivatal Népeségstudományi Kutatóintézetének Kutatási Jelentései 81.: Kamarás Ferenc – Kapitány Balázs – Vaskovics László: *Fiatal házaspárok életútja Németországban és Magyarországon*, Budapest 2005/4: „Mindkét országra jellemző a termékenység hosszabb távú csökkenő irányzata, és főként az utóbbi két évtizedben, az első és további gyermekek vállalásának későbbi időszakra történő halasztása.” 15–16.

³² Oliver Roy: *France Oedipal Islamist Complex. The country's jihadi problem isn't about religion or politics. It's about generation revolt*. *Foreign Policy*, 2016. 01. 07.

sítésére a *Korán* a *dzsihad* kifejezést használja, amely valójában nem „szent háborút”, hanem erőfeszítést jelent. Ezen erőfeszítés minden muszlim számára a legnemesebb és legszentebb cél: az iszlám törvényeinek elterjesztése és megerősítése az egész világon.³³ Az Allah parancsolatainak érvényesítésére irányuló törekvések már az Egyesült Királyságban kezdetüket vették, gondoljunk akár az Islamic Council of Britainre, vagy az Islam4UK radikális iszlám csoportok szervezeteire. A radikalizálódó iszlamista csoportok az „erőfeszítés” gyakorlása során a nemzeti identitást és a világi alapokkal rendelkező európai jogrendszereket, a keresztény társadalmi egységet kérdőjelezzik meg, és terroristatámadásokat kezdeményeznek Allah nevében. Ezzel alátámasztják az európai szélsőjobboldali nézeteket, amelyek szerint a szekularizációs folyamat hiányában nem lehet integrálni a muszlim társadalmat,³⁴ továbbá megerősítik Európa lakosságában az „iszlamofóbiát”.³⁵

1. ábra: Vallási indíttatású, dzsihadista terrorizmus

Forrás: a szerző szerkesztése az Europol által készített jelentés (European Union Terrorism Situation and Trend Report) 2020. évi adatai alapján

³³ Bill Warner: *Saría törvény nem muzulmánoknak*. CSPI, LLC, 2010. 13.: „Az iszlám tudósok szerint az iszlám törvénye tökéletes, egyetemes és örökkévaló. A nyugati országok törvényei átmenetiek, korlátoltak és végül eltűnnek. Minden muszlim kötelessége, hogy engedelmességen Allah törvényének, a sariának. A nyugati országok törvényeit emberek alkották, míg a saría törvény szent és az egyetlen igaz istentől, Allahaól származik. A saría olyan alapelveken nyugszik, melyek a Koránban, valamint egyéb iszlám vallási/politikai szövegekben találhatóak. Egyetlen közös alapelv sincs a nyugati törvények és a saría között.”

³⁴ Paul Ames: *Inside Molenbeek, the troubled Brussels neighborhood linked to terror in Paris*. *The World*, 2015. 11. 16.

³⁵ „A vallásilag motivált vagy súlyosított bűncselekmények azonosításához a rendelkezésre álló hivatalos adatok megerősítésére van szükség. Jelenleg csak az Egyesült Királyság és Finnország rendelkezik olyan hivatalos bünyügyi és igazságügyi adatgyűjtési mechanizmussal, amely a rasszista indíttatású bűncselekmények áldozatainak etnikai hovatartozását is feltünteti. Egyedül az Egyesült Királyság különbözteti meg az általa közölt bünyügyi és igazságügyi információkban a muszlimok sérelmére elkövetett, gyűlöletből fakadó bűncselekményeket.” Lásd Az EUMC „*Muszlimok az Európai Unióban: diszkrimináció és iszlamofóbia*” című jelentésének kiemelt témái, az iszlamofób incidensek bizonyítékai.

Az Europol adatai alapján elkészült grafikonból (1. ábra) jól kivehető, hogy a 2015-ben kezdődő nagy létszámú migrációs hullámot követően megnőtt a vallási indíttatású terroristacselekményhez köthető személyek letartóztatása. Ennek eredményeképpen 2015. február 12-én az Európai Tanács tagjai nyilatkozatot adtak ki, amely kimondja: „Ezek a támadások az Európai Unió lényegét jelentő alapvető értékek és emberi jogok ellen irányultak, a szolidaritás, a szabadság és ezen belül a véleménynyilvánítás szabadsága, a pluralizmus, a demokrácia, a tolerancia és az emberi méltóság ellen. Minden polgárnak joga van ahhoz, hogy félelem nélkül élhessen, függetlenül attól, hogy milyen nézeteket vall vagy miben hisz. Meg fogjuk védeni közös értékeinket és védelmet nyújtunk mindenkinek az etnikai vagy vallási indíttatásból elkövetett vagy rasszista alapú erőszakos cselekményekkel szemben.”³⁶

A nyilatkozat három területet jelöl meg, ahol sürgősen végre kell hajtani intézkedéseket a terrorizmus visszaszorítása érdekében: 1. gondoskodás a polgárok biztonságáról; 2. elejét venni a radikalizációnak és megőrizni az értékeket; 3. együttműködés nemzetközi partnereinkkel. Az e három ponttal kapcsolatban megfogalmazott intézkedések az Európai Unió feleszmélését jelentették, hiszen kimondták az eddig fenntartásokkal kezelt határvédelem fontosságát: „[A]z érintettek a lehető legteljesebb mértékben aknázzák ki a meglévő schengeni keretrendszer adta lehetőségeket a külső határok ellenőrzésének megerősítésére és korszerűsítésére [...], továbbá mérlegelni fogjuk adott esetben a Schengeni Határellenőrzési Kódex célirányos módosítását, egy a Bizottság által kidolgozandó javaslat alapján, amely lehetővé tenné az ellenőrzések állandóvá tételét.”

Az Európai Unió felismerte, hogy a multikulturalizmus párhuzamosan élő társadalmakat teremt, amelyeket a liberális vezetési forma nem tud kezelni, és ezért sürgeti egy kommunikációs stratégia kidolgozását, amely a vallási és egyéb közösségek közötti párbeszédet erősíti meg, kidomborítva a toleranciát, a megkülönböztetés elutasítását, az alapvető szabadságokat és a szolidaritást, továbbá ellenpropaganda kidolgozását ösztönzi, amelyben az áldozatok megszólaltatásával a terrorista ideológia ellen hat. Előterbe helyezi a társadalmi integrációt, az oktatást, a szakképzést és a munkalehetőségeket, nem feledkezve meg az igazságszolgáltatás keretében alkalmazott rehabilitációs programokról sem. A dél-keleti térségből Európa térfelére áttelepülő válságok kezelése érdekében hangsúlyosabbá akarja tenni a harmadik országokkal az együttműködést, és stratégiai szempontból újragondolja a konfliktusok kezelését, különösen a déli szomszédokkal, illetve szorosabb együttműködést akar fenntartani a közel-keleti, az észak-afrikai, Száhel-övi országokkal biztonsági kérdésekben és a terrorizmus elleni küzdelemben.

Az intézkedések bevezetésével 2016-ot követően kis léptékű csökkenés látható, majd 2017 és 2018 között észlelhető az eredmény. 2019-ben a 2016-os évhez képest a letartóztatások 39,2%-kal, a halálesetek 92,5%-kal csökkentek, de a támadások

³⁶ Council of the EU: Nyilatkozatok és megjegyzések 56/15: *Az állam-, illetve kormányfők nem hivatalos ülése Brüsszel, 2015. február 12. – Az Európai Tanács tagjainak nyilatkozata.* 2015.

aránya 38%-kal nőtt. Érdekesképpen jegyzem meg, hogy 2014-ben két támadás érte az európai tagállamokat és 395 főt tartóztattak le, míg 2019-ben a 21 támadás esetében csupán 436 főt tartóztattak le.

Az Europol hivatalos oldalán megjelent Manuel Navarretének, az Europol Terrorizmusellenes Központja igazgatójának 2020. június 23-án az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság (*European Parliament Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs – LIBE*) számára tartott terrorizmusról szóló éves jelentése *Terrorism in the EU: geographically widespread and multifaceted* címmel. A jelentés az aktuális helyzetet vázolja fel, valamint adatokat tartalmaz a 2019. év terrortámadásairól és a letartóztatásokról. A beszámoló alapján az említett esztendőben 119 terrorista támadás és 1004 letartóztatás történt Európa területén. Az intézkedéseknek köszönhetően 2019-ben a 21 dzsihádista támadásból csupán három volt eredményes, négy esetben sikertelen és 14 esetben a hatóságok gyors beavatkozásának köszönhetően a cselekményeket megghiúsították. Manuel Navarrete jelentésében kiemeli, hogy továbbra is Belgiumban, Franciaországban, Olaszországban, Spanyolországban és az Egyesült Királyságban történt a legtöbb támadás.

A válási indíttású támadók esetében közel 70% 20 és 28 év közötti; a legfiatalabbak, akiket terrortámadásokhoz kapcsolnak 16 és 17 év közötti volt. A dzsihádista terroristák 85%-a férfi; csupán nyolc női elkövetőről van tudomásunk. Konstatálni kell, hogy az elkövetők 60%-a a célország állampolgárságával rendelkezett. Az imént említett adatok alátámasztják Roy Oliver francia politológus elméletét, miszerint az Európában öngazolást kereső második és harmadik generációs iszlám hitű fiatalok, akik nem tudtak integrálódni az őshonos európai társadalomba, egyéni lázadásuként már nem önmaguknak, hanem az őket befogadó radikalizált csoportnak akarnak érvényt szerezni. A TE-SAT Europol jelentése a radikalizálódó csoportok vonatkozásában két fontos területet emel ki, amely hozzájárul a toborzáshoz és a szélsőséges nézetek elsajátításához: 1. az internetes háló, amelyen keresztül európai fiatalok körében adnak hangot ideológiájuknak, és kisebb csoportokban összekötik őket az al-Káidával és a még meglévő, úgynevezett Iszlám Állammal; 2. az európai börtönök, ahol szélsőséges nézeteket valló csoportok jönnek létre, amelyeknek tagjait börtönbüntetésük letöltése után a terroristaszervezetek aktiválják. A franciaországi jelentés szerint 500 terrorizmussal összeköthető elítélt személyt, és hozzávetőlegesen 900 radikalizált személyt tartanak fogva a börtönökben. 2019-ben Belgiumban 900 olyan személyt tartottak nyilván, akik szélsőséges nézeteket vallottak.³⁷

³⁷ Europol: *European Union Terrorism Situation and Trend report (Te-Sat) 2020*. 2020. 13–15.

Összegzés

A 21. század Európája egy olyan társadalmi, kulturális, vallási és identitáspolitikai konstrukciós változáson megy át, amely az Európai Uniót és a tagállamokat arra készteti, hogy vizsgálják felül az eddig elfogadott jogi normákat. Az elérendő célok a következők:

- a multikulturális közegben kialakuló párhuzamos társadalmak létrejöttének megakadályozása, az integráció elősegítése;
- modern identitáspolitikai eszmény kialakítása annak érdekében, hogy az egyént kompetenciái alapján ismerjék el, és ne a csoport nyerte el a validitást, redukálva ezáltal a szélsőséges nézeteket valló csoportok létrejöttét;
- a biztonságpolitika, a migrációs helyzet okozta társadalmi és belbiztonsági védelem megerősítése, ennek érdekében intézkedések sürgetése; a szegregált közösségek felszámolása, az oktatási és a munkaerőpiaci felvételek átgondolása;
- a vallás szabad gyakorlásának védelme, a szélsőséges nézeteket valló személyek, csoportok kiutasítása;
- a keleti és déli országokkal történő kommunikáció megerősítése és segítségnyújtás a terrorizmussal szemben.

Mindez a kialakult társadalmi helyzet okait tükrözi, amelyek megoldása több évtizedes munkafolyamatok eredményeképpen érhető el. A fókuszba addig is a már Európában élő, vallási szokásjogon alapuló közösségeknek kell kerülniük. A Bassam Tibi által jelzett euroizlamizációs folyamat továbbra is zajlik. Európának és az Európai Uniónak meg kell találnia identitását és előtérbe kell helyeznie a tagállamok állampolgárainak védelmét, valamint biztosítania kell a jogállamiságot. A kiutasítás vagy visszaküldés tilalmával kapcsolatban a menekültek helyzetéről szóló, az ENSZ által elfogadott 1951-es Genfi Egyezmény 33. cikkelyének első és második bekezdésében a következőket olvashatjuk: „Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza a menekültet azon ország területének határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okból, nemzeti hovatartozása miatt vagy abból az okból van veszélyeztetve, hogy bizonyos társadalmi csoporthoz tartozik vagy bizonyos politikai véleményt vall. A jelen rendelkezésből folyó kedvezmény azonban nem illeti meg azt a menekültet, akiről alaposan feltehető, hogy veszélyezteti annak az országnak biztonságát, amelynek területén van vagy aki, mivel különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, veszélyt jelent az illető ország lakosságára nézve.”³⁸

Ha azonban az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélezési gyakorlatát áttekintjük, nem minden esetben mondhatjuk el, hogy a döntés a tagállamok védelmét szolgálja. Gondolhatunk akár a Saadi kontra Olaszország ügyre, vagy a Chahal kontra Egyesült Királyság ügyre. Mind a két esetben bizonyítható volt a terroris-

³⁸ 1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről.

tacsoportokkal való kapcsolat, ennek ellenére az Európai Jogok Európai Bírósága Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkelye alapján (amely szerint: „Senkit sem lehet kínzásnak vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.”) mindkét esetben eltekintett a kitoloncolástól, és döntésében közölte, hogy habár az államoknak meg kell védeniük közösségeiket a terrorista erőszaktól, aminek veszélyét a Bíróság nem becsüli alá, a 3. cikkely abszolút jellege mégsem kérdőjelezhető meg. A bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy a tunéziai állampolgárt, Nasszim Saadit a Tunéziai Katonai Bíróság terrorizmusért 20 év letöltendő szabadságvesztésre ítélte.³⁹

Mindezek tudatában kell lennünk, amikor továbbra is egységes európai szándékot és irányelveket akarunk meghatározni. Az Európai Unió tagállamainak jogállamiságát kérdőjelezi meg a terrorizmusként ismert fenyegetés, amely félelmet keltett a lakosságban.

A tagállamok közötti szorosabb kommunikáció és az együttes célok, irányelvek lefektetése nagymértékben hozzájárulnának az egységes európai politikai identitás kialakulásához, amelynek törekvései fellelhetők legyenek az ítélezések gyakorlatában is. Továbbá az eddig már kialakult kulturális, vallási, nemzeti örökségekről nem lemondva vagy megtagadva azokat kellene lehetővé tenni a beilleszkedést más etnikumok számára is. Ami a jogalkotást illeti, egyértelművé kell tenni az Európába érkező muszlim népesség számára, hogy a szekularizációnak köszönhetően az európai lakosság dualisztikus szemléletmódot képvisel, előtérbe helyezve a jurisprudenciát.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ames, Paul: Inside Molenbeek, the troubled Brussels neighborhood linked to terror in Paris. *The World*, 2015. 11. 16. Online: www.pri.org/stories/2015-11-16/inside-molenbeek-troubled-brussels-neighborhood-linked-terror-paris
- Berkes Lilla: A multikulturalizmus fogalmának kialakulása és jelentése. Dél-Kelet Európa – South-East Europe. *International Relations Quarterly*, 1. (2010), 4. 1–7. Online: www.southeast-europe.org/pdf/04/DKE_04_M_E_BEL.pdf
- Besenyő János: „Arab tavasz” – politikai rendszerváltás az észak-afrikai arab államokban. *Kül-Világ*, 8. (2011), 4. 51–75.
- Bóka Éva: *Richard Nicolaus Coudenhove-Kalergi gróf föderalizmusa*. Online: <http://eva-boka.wdfiles.com/local-files/publlist/Coudenhove-Kalergifederalizmusa.pdf>
- Case of Saadi v. Italy, Judgement, (Application no 37201/06) Strasbourg, 28 February 2008. Online: www.legislationline.org/download/id/3975/file/ECHR%20case%20law_Case%20of%20Saadi%20vs%20Italy_2008.pdf
- Council of the EU: Nyilatkozatok és megjegyzések 56/15: *Az állam-, illetve kormányfők nem hivatalos ülése Brüsszel, 2015. február 12. – Az Európai Tanács tagjainak nyilatkozata*. 2015. Online:

³⁹ Gyulai Gábor – Mink Júlia – Iván Júlia: *Kiutasítás és emberi jogok. A legfontosabb emberi jogi kötelezettségek gyakorlati alkalmazása a kiutasítás bírói elrendelése vagy felülvizsgálata során*. Jegyzet. Budapest, Magyar Helsinki Bizottság, 2012.

Case of Saadi v. Italy, Judgement, (Application no 37201/06) Strasbourg, 28 February 2008.

- www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/02/12/european-council-statement-fight-against-terrorism/pdf
- Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai*. Magyar Tudományos Akadémia, 2015. Online: https://mta.hu/data/cikkek/106/1060/cikk-106072/_europabairanyulo.pdf
- Dezső Tamás: *Demográfia és migráció. A muszlim világ népességrobbanásának okai és következményei*. Migrációkutató Intézet, 2018.
- Az EUMC „Muszlimok az Európai Unióban: diszkrimináció és iszlamofóbia” című jelentésének kiemelt témái. *Az iszlamfőb incidensek bizonyítékai*. Online: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1936-EUMC-highlights-HU.pdf
- EUR-Lex: *Jogállamiság*. Glosszárium. Online: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/rule_of_law.html?locale=hu
- Európai Bizottság: *Az EU-ban határtalanul utazhat: A schengeni térség*. Online: https://ec.europa.eu/hungary/eu60/37_hu
- Európai Bizottság Magyarországi Képvisellete, Hírek: *Lássuk a tényeket: Az Európai Bizottság válasza a magyar kormány kampányára*. 2019. 02. 28. Online: https://ec.europa.eu/hungary/news/20190228_facts_matter_hu
- Európai Unió: *Az EU-ról dióhéjban. Milyen értékeket képvisel az EU és melyek a céljai?* é. n. Online: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_hu
- Europol: *European Union Terrorism Situation and Trend Report (Te-Sat) 2020*. 2020. Online: www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2020
- Fukuyama, Francis: *Identitás, bevándorlás és liberális demokrácia. Kellék*, (2017), 57. 23–41. Online: https://epa.oszk.hu/01100/01148/00046/pdf/EPA01148_kellek_2017_57_023-041.pdf
- Fukuyama, Francis: *Identity. The demand for dignity and politics of resentment*. New York, Farrar, Straus and Giroux, 2018.
- Gyulai Gábor – Mink Júlia – Iván Júlia: *Kiutasítás és emberi jogok. A legfontosabb emberi jogi kötelezettségek gyakorlati alkalmazása a kiutasítás bírói elrendelése vagy felülvizsgálata során*. Jegyzet. Budapest, Magyar Helsinki Bizottság, 2012. Online: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/helsinki_birojegyzet2012_final.pdf
- Kamarás Ferenc – Kapitány Balázs – Vaskovics László: *Fiatal házaspárok életútja Németországba és Magyarországon*. Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézetének jelentése 81., Budapest 2005/4.
- Központi Statisztikai Hivatal: *2011. évi népszámlálás. 10. Vallás, felekezet*. Budapest, 2014. Online: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_10_2011.pdf
- Központi Statisztikai Hivatal: *A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői 1867–2017*. Online: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf
- Lemondott a karácsonyi ünnepet eltörölő olasz iskolaigazgató. *Magyar Kurír*, 2015. 12. 02. Online: www.magyarKurir.hu/hirek/lemondott-karacsonyi-unnepet-eltorlo-olasz-iskolaigazgato
- Ligeti Ernő: *Páneurópai mozgalom*. Kolozsvár, Korunk, 1926.
- Migrációkutató Intézet: *Az aktuális migrációs hullám hatásai Európában*. 2016. 11. 07. Online: www.migraciokutato.hu/hu/2016/11/07/az-aktualis-migracios-hullam-gazdasagi-hatasai-europaban/
- Norway's news in English: *Norway's call to remove crosses causes backlash. The Local*, 2015. 11. 30. Online: www.thelocal.no/20151130/norway-remove-cross-refugees
- Pew Research Center: *The future of the global Muslim population*. 2011. 01. 27. Online: www.pewforum.org/2011/01/27/the-future-of-the-global-muslim-population/
- Roy, Oliver: *France Oedipal Islamist Complex. The country's jihadi problem isn't about religion or politics. It's about generation revolt. Foreign Policy*, 2016. 01. 07. Online: <https://foreignpolicy.com/2016/01/07/frances-oedipal-islamist-complex-charlie-hebdo-islamic-state-isis/>
- Taylor, Charles: *Az elismerés politikája*. In Feischmidt Margit (szerk.): *Multikulturalizmus*. Budapest, Osiris Láthatatlan Kollégium, 1997. 124–152.

Tibi, Bassam: *Europa ohne Identität? Leitkultur oder Wertebelibigkeit*. München, Siedler Taschenbücher, 2002.

V4 Agency: *Merkel integrációt ígért, a munkanélküli migránsok száma ugyanakkor folyamatosan emelkedik*. 2020. 09. 04. Online: <https://v4na.com/hu/merkel-integraciot-igert-a-munkanelkuli-migransok-szama-ugyanakkor-folyamatosan-emelkedik>

Warner, Bill: *Saría törvény nem muzulmánoknak*. CSPI, LLC, 2010.

Jogi források

1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről. Online: <https://net.jogtar.hu/jog-szabaly?docid=98900015.tvr>

A Végrehajtói Bizottság Határozata 1994. december 22. az 1990. június 19-i Schengeni Végrehajtási Egyezmény hatálybalépéséről SCH/COM-ex (94) 29 rev. 2.

A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a jogállamiság megerősítésére irányuló új uniós keret (COM /2014/0158 final) Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0158&from=HU>

ABSTRACT

An Assessment of the European Migration Crisis

Tibor DOMOKOS

Migration is a cultural, religious, political and legal burden on the Member States of the European Union. At the same time, integration efforts for immigrants are only partially successful. Although the number of people struggling with the integration problems just mentioned is negligible, we must continue to reckon with the religious aspiration that the commandments of Allah are universal and obligatory to give effect to them. The study covers a number of areas related to migration, such as social structure, the rule of law, terrorism, but these are not explained at length due to the limitation of scope. The aim of the study is to provide the most comprehensive picture possible of the situation in Europe.

Keywords: *migration, multicultural society, modern identity politics, security policy, extreme religious views*